

การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี CONCEPTS DEVELOPMENT IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE FOR BEING A GOOD CITIZEN

¹ นวพล เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา Nawaphon Seniwongse Na Ayudhya

² กิตติคุณ รุ่งเรือง Kittikoon Rungruang ³ นาทยา ปิธานนันทน์ Nataya Pihanthanand

^{1, 2} มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand

³ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: nawaphonmoth@gmail.com

Article Received: July 04, 2025. Revised: December 21, 2025. Accepted: December 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี 2) เพื่อประเมินความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่นำเสนอความคิดรวบยอดและคำอธิบายที่ได้มาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยหรือจากหน่วยงานทางการศึกษาอื่นๆ จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสโนวบอล (Snowball Sampling) 2) ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 63 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่ 1) การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี 2) การประเมินคุณภาพความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ประเมินความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป) 2) ครูผู้สอนประเมินว่าความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป)

คำสำคัญ: ความคิดรวบยอด, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, พลเมืองดี

Abstract

This research aims to: 1) develop concepts in Social Studies, Religion and Culture at the upper secondary school level for being a good citizen, and 2) evaluate concepts in Social Studies, Religion and Culture at the upper secondary school level for being a good citizen. This basic research presents conceptual frameworks and explanatory content derived from national learning standards and indicators. The sample consists of: 1) 15 experts in Social

Sciences and Humanities from universities or other educational institutions, selected through snowball sampling 2) 63 high school teachers of Social Studies, Religion and Culture under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi, selected via simple random sampling. The research was conducted in two phases: 1) development of concepts in Social Studies, Religion and Culture for being a good citizen, and 2) quality evaluation of concepts in Social Studies, Religion and Culture for being a good citizen. The data analysis utilized content analysis, mean and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) Social Sciences and Humanities experts evaluated the concepts and explanations of concepts in all five strand as highly appropriate (with mean scores of 3.51 and above); and 2) teachers evaluated the concepts and explanations of concepts in all five strand as highly appropriate for implementation in teaching and learning (with mean scores of 3.51 and above).

Keywords: Concept, Social Studies Religion and Culture, Good Citizen

บทนำ

ความคิดเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานของสมองผ่านประสบการณ์เดิม สิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมรอบตัว (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551) การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิดจึงควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ซึ่งปรากฏให้เห็นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ความเป็นพลวัตของสังคมและขอบข่ายความรู้ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ความคิดรวบยอดจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงสมองจะใช้ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานในการจำแนกความเหมือนและความแตกต่าง หาลักษณะร่วมเพื่อจัดกลุ่ม จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดซึ่งเป็นการคิดขั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่มากขึ้นย่อมส่งผลให้ความคิดรวบยอดกว้างขวางและครอบคลุมมากขึ้น จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายและพัฒนาไปสู่ความรู้ที่เรียกว่า ข้อสรุป หลักการ และทฤษฎี โดยความละเอียดลึกซึ้งของความคิดรวบยอดจะแตกต่างกันตามวัย วุฒิภาวะ ความรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (นาตยา ปิรันธนานนท์, 2542)

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มุ่งศึกษาการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีทั้งความสัมพันธ์และความแตกต่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลและสมาชิกหนึ่งในสังคมจนเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในปัจจุบันยังคงเผชิญปัญหาสำคัญ โดยครูผู้สอนมักใช้วิธีการสอนแบบบรรยายมากกว่าการสอนแบบบูรณาการ มุ่งนำเสนอข้อเท็จจริงตามแบบเรียนมากกว่าให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้เชิงความคิดรวบยอดด้วยตนเอง

ประกอบกับการวัดประเมินที่เน้นความรู้ความจำมากกว่าทักษะกระบวนการคิด จึงไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ อย่างแท้จริง (ตรุณี จำปาทอง, 2560; สิริวรรณ ศรีพหล, 2560) การสอนที่เน้นการท่องจำทำให้ผู้เรียนมองว่า การเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นเพียงการเตรียมตัวสอบโดยขาดการเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่ ชีวิตประจำวัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2561)

ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยสำคัญที่กำลังค้นหาตนเองและเตรียมตัวสู่โลก ภายนอก พร้อมทั้งเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม (กระทรวงสาธารณสุข, 2546) การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีที่มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่ ร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ทั้งนี้ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ได้กำหนดกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นคนดีที่มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อเชื่อมโยงสู่อาชีพและการมีงานทำ อันสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ต้องหลุดพ้นจากการมุ่งสอนเพียงข้อเท็จจริงสู่การสอนที่ส่งเสริมการสร้างความคิดรวบยอด เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีของชาติอันเป็นหมายสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอนที่จะนำไปเลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี
2. เพื่อประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐานมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมือง ดี ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความคิดรวบยอด จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้ง 5 สาระ ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวความคิดเรื่องพลเมืองดี เพื่อกำหนดความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ สำหรับสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีข้อ คำถามเป็นคำถามปลายเปิด โดยผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ จำนวน 15 คน แบ่งเป็นสาระละ 3 คน (ชุดิมา จันทรมณี, 2567) โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบสโนวบอล (Snowball Sampling) เพื่อให้ได้คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีของแต่ละคำ

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน มาสังเคราะห์เป็นคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีทั้ง 5 สาระ โดยแยกเป็นรายการ

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบความเหมาะสม นำคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ผ่านการสังเคราะห์เสนอกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม โดยใช้แบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ที่ให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบคุณภาพ และผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นสถิติสำหรับใช้วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประมาณค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าระดับความคิดเห็นตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน การตรวจสอบคุณภาพใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน โดยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ตามตารางกำหนดขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงใน อิทธิพัทธ์ สวทันพรกุล, 2561) และผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นสถิติสำหรับใช้วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประมาณค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าระดับความคิดเห็นตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การกำหนดความคิดรวบยอด ทั้ง 5 สาระ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและพลเมืองดี ผู้วิจัยจึงระบุและจัดเรียงลำดับความคิดรวบยอดที่คำนึงถึงขอบข่ายและการจัดลำดับ (scope and sequence) และพิจารณาถึงความเที่ยง (Validity) ความมีนัยสำคัญ (Significance) ความเหมาะสม (Appropriateness) การนำไปใช้ (Utility)

ความสามารถในการเรียนรู้ (Learnability) ความคงทน (Durability) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) และความเป็นไปได้ (Feasibility) รวมไปถึงช่วงวัย วุฒิภาวะ ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายความคิดรวบยอดทั้ง 5 สารระ จึงสามารถกำหนดได้ จำนวน 39 คำ

1.2 การสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพิจารณาคำสำคัญที่มีลักษณะร่วมกันและตีความคุณลักษณะที่ปรากฏ จากนั้นสรุปเป็นคำอธิบายความคิดรวบยอดสำหรับแต่ละคำในแต่ละสารระ

1.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึงมีความเหมาะสมในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี จากผู้เชี่ยวชาญ

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	ผลการพิจารณาของ			$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	แปล ความหมาย
	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)						
	1	2	3				
สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม							
1. ศาสนา	4	5	4	4.50	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
2. ศาสดา	4	5	4	4.50	0.47	มาก	ใช้ได้
3. หลักคำสอน	5	5	3	4.00	0.94	มาก	ใช้ได้
4. ศาสนิกชน	5	5	4	4.67	0.47	มาก	ใช้ได้
5. การพัฒนาจิต	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
6. ความดีกับความชั่ว	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม							
1. โครงสร้างทางสังคม	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
3. วัฒนธรรม	5	5	4	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
4. กฎหมาย	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
5. สิทธิมนุษยชน	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
6. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
7. การประสานประโยชน์	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
8. ประชาธิปไตย	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
9. ประชาธิปไตยอันมี	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข							
10. พลเมือง	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์							
1. ระบบเศรษฐกิจ	2	5	5	4.00	1.41	มาก	ใช้ได้
2. ระบบสหกรณ์	4	5	5	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
4. การพัฒนาเศรษฐกิจ	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
5. นโยบายการเงิน	3	5	5	4.33	0.94	มาก	ใช้ได้

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	แปลความหมาย
	1	2	3				
6. นโยบายการคลัง	3	5	5	4.33	0.94	มาก	ใช้ได้
7. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	3	5	5	4.33	0.94	มาก	ใช้ได้
8. การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ	3	5	5	4.33	0.94	มาก	ใช้ได้
9. เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์	4	5	5	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์							
1. กาลเวลา	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์	5	5	4	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
3. ประเด็นทางประวัติศาสตร์	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
4. สถาบันพระมหากษัตริย์	4	4	5	4.33	0.47	มาก	ใช้ได้
5. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย	5	4	5	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
6. อารยธรรม	5	4	5	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
7. การขยายอิทธิพล	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
8. โลกาภิวัตน์	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์							
1. กระบวนการทางภูมิศาสตร์	5	4	5	4.67	0.47	มากที่สุด	ใช้ได้
2. สภาพทางภูมิศาสตร์	4	5	4	4.33	0.47	มาก	ใช้ได้
3. ภัยพิบัติ	3	4	4	3.67	0.47	มาก	ใช้ได้
4. ททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด	ใช้ได้
6. การพัฒนาที่ยั่งยืน	3	5	5	4.33	0.94	มาก	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 พบว่า คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้ง 5 สาระ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 ซึ่งคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 39 คำ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงหมายความว่า มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้

2. ผลประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 63 คน ประเมินความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอด โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึงมีความเหมาะสมในระดับมากและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี จากครูผู้สอน

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	แปลความหมาย
สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม				
1. ศาสนา	4.67	0.57	มากที่สุด	ใช้ได้
2. ศาสดา	4.68	0.56	มากที่สุด	ใช้ได้
3. หลักคำสอน	4.63	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
4. ศาสนิกชน	4.46	0.59	มาก	ใช้ได้
5. การพัฒนาจิต	4.43	0.59	มาก	ใช้ได้
6. ความดีกับความชั่ว	4.60	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม				
1. โครงสร้างทางสังคม	4.75	0.51	มากที่สุด	ใช้ได้
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	4.67	0.54	มากที่สุด	ใช้ได้
3. วัฒนธรรม	4.59	0.56	มากที่สุด	ใช้ได้
4. กฎหมาย	4.70	0.53	มากที่สุด	ใช้ได้
5. สิทธิมนุษยชน	4.75	0.51	มากที่สุด	ใช้ได้
6. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	4.51	0.59	มากที่สุด	ใช้ได้
7. การประสานประโยชน์	4.49	0.59	มาก	ใช้ได้
8. ประชาธิปไตย	4.65	0.48	มากที่สุด	ใช้ได้
9. ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	4.44	0.56	มาก	ใช้ได้
10. พลเมือง	4.62	0.55	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์				
1. ระบบเศรษฐกิจ	4.62	0.55	มากที่สุด	ใช้ได้
2. ระบบสหกรณ์	4.60	0.64	มากที่สุด	ใช้ได้
3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.63	0.55	มากที่สุด	ใช้ได้
4. การพัฒนาเศรษฐกิจ	4.70	0.46	มากที่สุด	ใช้ได้
5. นโยบายการเงิน	4.76	0.43	มากที่สุด	ใช้ได้
6. นโยบายการคลัง	4.79	0.41	มากที่สุด	ใช้ได้
7. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	4.67	0.48	มากที่สุด	ใช้ได้
8. การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ	4.70	0.46	มากที่สุด	ใช้ได้
9. เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์	4.62	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์				
1. กาลเวลา	4.44	0.67	มาก	ใช้ได้
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์	4.75	0.44	มากที่สุด	ใช้ได้
3. ประเด็นทางประวัติศาสตร์	4.63	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
4. สถาบันพระมหากษัตริย์	4.33	0.62	มาก	ใช้ได้
5. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย	4.49	0.56	มาก	ใช้ได้
6. อารยธรรม	4.70	0.53	มากที่สุด	ใช้ได้
7. การขยายอิทธิพล	4.48	0.64	มาก	ใช้ได้
8. โลกาภิวัตน์	4.38	0.66	มาก	ใช้ได้

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	แปลความหมาย
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์				
1. กระบวนการทางภูมิศาสตร์	4.78	0.42	มากที่สุด	ใช้ได้
2. สภาพทางภูมิศาสตร์	4.71	0.46	มากที่สุด	ใช้ได้
3. ภัยพิบัติ	4.83	0.38	มากที่สุด	ใช้ได้
4. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.76	0.43	มากที่สุด	ใช้ได้
5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์	4.83	0.38	มากที่สุด	ใช้ได้
6. การพัฒนาที่ยั่งยืน	4.62	0.49	มากที่สุด	ใช้ได้

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ทั้ง 5 สาระ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.33 – 4.83 ซึ่งคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 39 คำ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงหมายความว่า มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและประเมินความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดีมีความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอด จาก 5 สาระทั้งหมด 39 คำ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี ได้จากการศึกษาเอกสารและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับแนวคิดของ Wiggins and McTighe (2005) ลาวัญย์ วิทยายุทธภูมิ (2547) และวรรณรัตน์ ศรีกนก (2561) โดยการสกัดความคิดรวบยอดที่สำคัญโดยวิเคราะห์ลักษณะร่วมหรือคำสำคัญที่ปรากฏร่วมกันในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด พร้อมทั้งพิจารณาถึงความเที่ยง ความมีนัยสำคัญ ความเหมาะสม การนำไปใช้ ความสามารถในการเรียนรู้ ความคงทน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความเป็นไปได้ สอดคล้องกับ Ornstein and Hunkins (2017) นาทยา ภัทรแสงไทย (2525) ลาวัญย์ วิทยายุทธภูมิ (2547) และएमजनर् सुविनवर्त् (2526) และจัดลำดับความคิดรวบยอดต้องคำนึงถึงขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Ornstein and Hunkins (2017) Wiggins and McTighe (2005) นาทยา ปิรันธนานนท์ (2564) วรรณรัตน์ ศรีกนก (2561) และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) อีกทั้งการกำหนดคำอธิบายความคิดรวบยอดต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของลักษณะร่วมต่างๆ สอดคล้องกับ Merrill (1977) และนาทยา ภัทรแสงไทย (2525) รวมไปถึงการนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน สอดคล้องกับวรรณรัตน์ ศรีกนก (2561) นอกจากนี้ ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดมีลักษณะ ดังนี้ 1) ลักษณะของความคิดรวบยอด ส่วนใหญ่เป็นนามธรรม มีความซับซ้อน และบางคำเป็นความคิดรวบยอดพื้นฐานหรือความคิดรวบยอดร่วมของสาระอื่นๆ ในวิชาสังคมศึกษาฯ ซึ่งสอดคล้องกับลาวัญย์ วิทยายุทธภูมิ (2547) 2) ลักษณะเป็นความคิดรวบยอดหลัก มีความกว้างขวาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้โดยไม่ขัดแย้งกับเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงมากเกินไป สอดคล้องกับปริณดา แป้นแก้ว (2559) ที่กล่าวว่า ควรมีการจัดกลุ่มความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละสาระให้เป็นความคิดรวบยอดใหญ่เพื่อลดความ

ซ้ำซ้อนและเพิ่มความยืดหยุ่น 3) ประเภทของความคิดรวบยอด แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ คำนาม คำนิยม วิธีการ สอดคล้องกับนาคยา ภัทรแสงไทย (2525) 4) ขอบข่ายและการบูรณาการของความคิดรวบยอด (scope and integration) คำอธิบายความคิดรวบยอดสะท้อนขอบข่ายของเนื้อหาความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมภายใต้สาระและมาตรฐานของวิชา และยังแสดงถึงการเชื่อมโยงและบูรณาการกับความคิดรวบยอดสาระอื่นๆ สอดคล้องกับนาคยา ปิรันธนานนท์ (2564) ที่กล่าวว่า การกำหนดขอบข่ายจะควบคู่กับการบูรณาการ นอกจากนี้ ความคิดรวบยอดที่ได้ยังมีขอบข่ายที่แสดงถึงความเที่ยง ความสำคัญ ความเหมาะสม การนำไปใช้ ความสามารถในการเรียนรู้ ความคงทน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความเป็นไปได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคัดเลือกเนื้อหาสำหรับหลักสูตรของ Ornstein and Hunkins (2017) นาคยา ปิรันธนานนท์ (2564) นาคยา ภัทรแสงไทย (2525) ลาวัณย์ วิทยาวุฑฒิกุล (2547) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) และเอมจันทร์ สุวินทวงศ์ (2526) 5) การจัดลำดับและความต่อเนื่องของความคิดรวบยอด (sequence and continuity) สะท้อนถึงการลำดับการเรียนรู้ที่สำคัญต่อผู้เรียน สอดคล้องกับ Ornstein and Hunkins (2017) Wiggins and McTighe (2005) นาคยา ปิรันธนานนท์ (2564) วรณรัตน์ ศรีกนก (2561) และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) สอดคล้องกับนาคยา ปิรันธนานนท์ (2564) ที่กล่าวว่า การกำหนดขอบข่ายนำไปสู่การจัดลำดับและความต่อเนื่อง

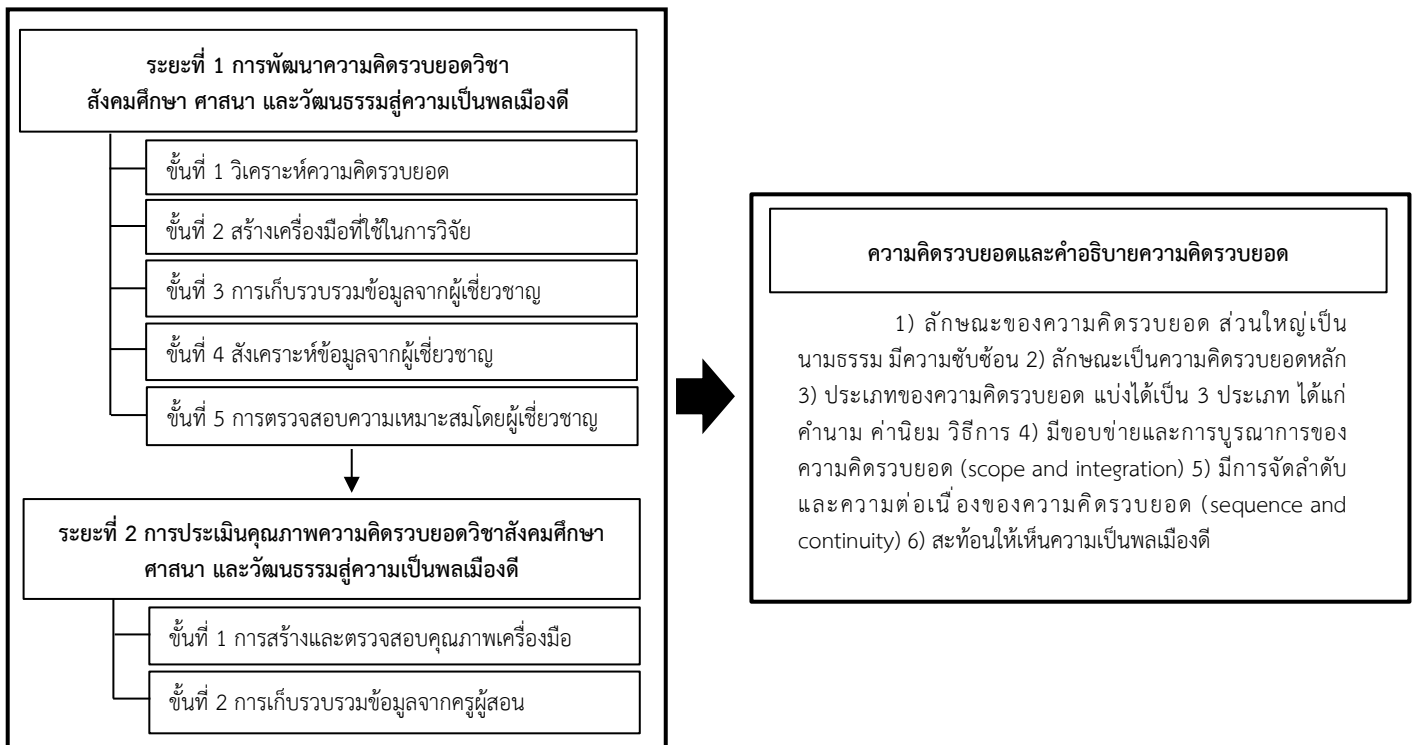
นอกจากนี้ยังสะท้อนการจัดลำดับชั้นความคิดรวบยอดจากกว้างไปสู่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น สอดคล้องกับ Ausubel (1963, อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554) 6) ความเป็นพลเมืองดี ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดสะท้อนการบูรณาการความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยมที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี สะท้อนถึงความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการคิด การแก้ปัญหาและการใช้ทักษะชีวิต รวมถึงเจตคติและค่านิยมในการมีส่วนร่วมทางสังคม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้จึงสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ ความสำคัญ และเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้สู่ความเป็นพลเมืองดีที่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยมที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและโลก สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ลาวัณย์ วิทยาวุฑฒิกุล (2533) วลัย พานิช (2542) ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี (2548) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองดี รวมถึงนาคยา ปิรันธนานนท์ (2564) ที่ระบุว่า เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษามุ่งสร้างสังคมที่เข้มแข็งผ่านการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี

2. ผลประเมินความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี พบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ เนื่องจากความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดเหล่านี้ได้มาจากการศึกษาและวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สะท้อนความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยมที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ความคิดรวบยอดนั้น การกำหนดขอบข่ายและการจัดลำดับยังสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้ง 5 สาระ และการลำดับเนื้อหาที่ต่อเนื่องกันโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสนใจ การเรียนรู้ และความรู้เดิมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวลัย พานิช (2549) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดีเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่กำหนดจุดหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายละกรอบทิศทางในการ

พัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมถึงลาวัญญ์ วิทยาอุทพิกุล (2533) ที่ระบุว่า วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนกลางความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้ ความคิดรวบยอดที่ได้มีลักษณะเป็นความคิดรวบยอดหลักที่ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้โดยไม่ยึดโยงกับเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงตามหนังสือแบบเรียนมากเกินไป สอดคล้องกับปรีณดา แป้นแก้ว (2559) ที่เสนอความคิดรวบยอดใหญ่เพื่อความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งการคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่ายยังคำนึงถึงเกณฑ์ความเที่ยง ความมีนัยสำคัญ ความเหมาะสม การนำไปใช้ ความสามารถในการเรียนรู้ ความคงทน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความเป็นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ornstein and Hunkins (2017) นาทยา ภัทรแสงไทย (2525) ลาวัญญ์ วิทยาอุทพิกุล (2547) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) และเอมจันทร์ สุวินทวงศ์ (2526) รวมไปถึงความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดยังสะท้อนความสำคัญของการจัดลำดับโดยคำนึงถึงขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและแนวคิดของชินทร์ มั่งคั่ง (2553) นาทยา ปิลาธนนานนท์ (2564) ปรีณดา แป้นแก้ว (2559) วรณรัตน์ ศรีกนก (2561) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) และไอลดา มณีภาส (2557) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดลำดับ (sequence) เนื้อหาด้านต่างๆ และความคิดรวบยอดซึ่งมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองดีตามเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาระดับชาติ โดยการพัฒนาความคิดรวบยอดที่ต้องวิเคราะห์ความคิดรวบยอดจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสารต่างๆ เพื่อให้ได้ความคิดรวบยอดที่สำคัญของทั้ง 5 สาระ พร้อมทั้งสร้างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อนำมาการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นคำอธิบายความคิดรวบยอดและนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมผ่านการทำแบบสอบถาม โดยความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญนั้นนำไปให้ครูผู้สอนประเมินความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้จัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งนี้ ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนามธรรม มีความซับซ้อน เป็นความคิดรวบยอดหลัก ซึ่งสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ คำนาม คำนิยาม วิธีการ มีขอบข่ายและการบูรณาการของความคิดรวบยอด (scope and integration) มีการจัดลำดับและความต่อเนื่องของความคิดรวบยอด (sequence and continuity) และสะท้อนให้เห็นความเป็นพลเมืองดีอันเป็นเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาระดับชาติ สรุปได้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยนี้ครูผู้สอน นักวิจัยทางการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาวิธีการสอนสำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้สอดคล้องกับเป้าหมายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปใช้ในการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงการบูรณาการความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่มุ่งสู่ความเป็นพลเมืองดี เนื่องจากธรรมชาติและเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นการศึกษาในลักษณะของการบูรณาการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี

1.3 ครูผู้สอนสามารถนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ต้องยึดโยงกับหนังสือแบบเรียนทั่วไป โดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐานที่นำไปสู่การคัดเลือกเนื้อหาหรือตัวอย่างต่างๆ สำหรับใช้ในการเรียนการสอน

1.4 ครูผู้สอนสามารถนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปออกแบบรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะการบูรณาการโดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน

1.5 กระทรวงศึกษาธิการสามารถนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปใช้เป็นแนวทางการกำหนดความคิดรวบยอดหลักที่เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาระดับชาติ ดังเช่น National Council for the Social Studies (NCSS) ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษาไว้ 10 ประเด็น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำกระบวนการการพัฒนาความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่สำคัญให้แก่ผู้เรียนไปประยุกต์ใช้ในระดับชั้นอื่นหรือรายวิชาอื่น

2.2 ควรพัฒนาความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่สำคัญในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองดีของชาติหรือความเป็นพลโลกอันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาระดับชาติ

2.3 ควรนำความคิดรวบยอดหลักที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาหรือหลักสูตรที่ใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน (Concept-Based Curriculum) ภายในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2546). คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570). แหล่งที่มา <https://main.spmnonthaburi.go.th/5944/> สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2566.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2553). การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมด้านความเป็นพลเมืองดีในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา. รายงานวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุติมา จันทรมณี. (2567). การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักและวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ. แหล่งที่มา https://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2016052609460061.pdf สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2567.
- ดรุณี จำปาทอง. (2560). สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับการศึกษาภาคบังคับ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(2), 121-135.
- นิตยา ปลัณณานนท์. (2542). การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning). กรุงเทพมหานคร: แม็ค.
- นิตยา ปลัณณานนท์. (2564). สังคมศึกษา: ยุคมาตรฐานกำกับ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พรินต์ติ้ง.
- นิตยา ภัทรแสงไทย. (2525). ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคโนโลยีพรินต์ติ้ง.
- ปรีณดา แป้นแก้ว. (2559). การวิเคราะห์ความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). “ครูสังคมยุค 4.0” สอนด้วยข่าว-โพลตอบ-เล่นเกมส์-ไม่เน้นท่องจำ. แหล่งที่มา <https://mgronline.com/live/detail/9610000116096> สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2565.
- ลาวัญญ์ วิทยาอุทพิกุล. (2533). การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ลาวัญญ์ วิทยาอุทกกุล. (2547). การพัฒนามโนคติและหลักการในวิชาสังคมศึกษา ในเอกสารชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณรัตน์ ศรีกนก. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(3), 10-18.
- วลัย พานิช. (2542). ความเป็นพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษา: การวิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษา ในประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย พานิช. (2549). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก: บทบาทสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในประมวลบทความ เรื่องหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). สังคมศาสตร์และสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีวิธีทางวิชาสังคมศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2548). รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. แหล่งที่มา <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/349-file.pdf> สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2565.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการคิด : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้มโนคติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(1), 72-85.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2554). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- एमจันท์ สุวินทวงศ์. (2526). กลวิธีสอนสังคมศึกษา: การพัฒนาความคิดและค่านิยม. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไอลดา มณีภาศ. (2557). การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทยเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Merrill, M. David. (1977). Teaching concepts: an instructional design guide. Englewood Cliffs, N.J.: Educational Technology Publications.
- Ornstein, A.C. and Hunkins, F.P. (2017). Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. 7th ed. Vivar, Malaysia: Pearson Education.
- Wiggins, G. and McTighe, J. (2005). Understanding by design. 2nd ed. Virginia USA: Association for Supervision and Curriculum Development.